

Societat civil i institucions públiques: Panoràmica i reptes de futur

Lluny de jugar un rol secundari, la societat civil és una baula clau per l'enfortiment de tot sistema democràtic. Amb ella tenim una població inquieta que reforça els llaços comunitaris imprescindibles per evitar els abusos de poder. Amb ella alimentem una solidaritat que arriba allà on l'estat no pot fer-ho. Amb ella despertem els valors d'una ciutadania activa i compromesa, garant de la llibertat i la justícia.

El present article pretén fer un breu repàs a l'anomenada societat civil: conèixer què és, quin tipus d'organitzacions en formen part i quines finalitats tenen. De la mateixa manera, s'aborda com és la relació entre la societat civil i les institucions públiques, així com quins són els reptes de futur d'aquesta relació.

La societat civil

El primer que podem dir de la societat civil és que està formada per grups i organitzacions molt heterogenis. Quan parlem d'aquest àmbit ens podem estar referint a agents tan diversos com: un esplai de barri, una associació de veïns i veïnes, una colla castellera, una associació de voluntaris que ajuda persones amb risc d'exclusió social, l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH), una entitat que ofereix serveis a persones amb discapacitat i un llarguíssim etcètera. És a dir, organitzacions de diferents naturaleses jurídiques, diferents maneres de treballar i organitzar-se, diferents dimensions i diferents finalitats. Què és el que tenen en comú, doncs?

Per definir l'àmbit, la gran majoria d'autors fan servir una contraposició. És a dir, la societat civil és tot allò que no és ni l'estat ni el mercat.¹ Aquesta

1 Entre molts d'altres GRASA, «Les ONG i el repte de la governació: La societat civil, les ONG i la seva relació amb l'estat»; KENDALL i KNAPP, «The third sector and welfare State modernisation: inputs, activities and comparative performance»; i LAHUSEN, «European Integration and Civil

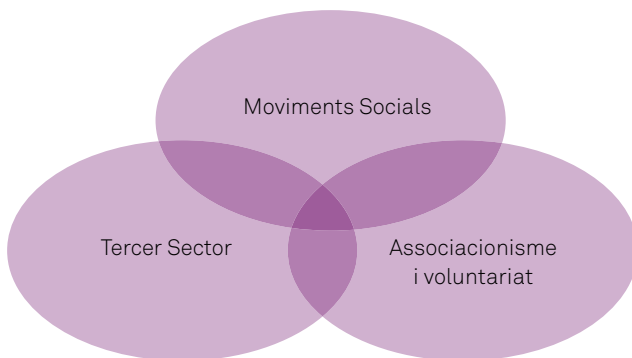

Joan Cuevas
Polític i consultor en polítiques socials
i tercer sector a la Fundació Pere Tarrés (URL)
joancuevas@joancuevas.cat

» La societat civil genera uns efectes de millora en la societat molt àmplies: des de l'increment de la justícia i igualtat social fins a la potenciació de la participació ciutadana

Figura 01

Àmbits que conformen la Societat Civil

definició ja delimita més l'àmbit, tot i que encara no ajuda a comprendre els punts en comú d'aquesta amalgama d'agents.

Segons la literatura amb què ens fixem o els països on posem l'ull, podem trobar diferències notables pel que fa al tipus d'organitzacions que es considera que formen part de la societat civil —per exemple alguns autors o alguns països consideren que els mitjans de comunicació o les universitats formen part de la societat civil. La visió més compartida entre la majoria d'autors però, és que la societat civil està fonamentalment formada per tres grans àmbits: els moviments socials, l'ano-

menat tercer sector, i l'associacionisme i el voluntariat —veure figura 1. Són tres àmbits que no tenen les fronteres clares, que sovint es trepitgen entre si i que a la vegada són molt heterogenis en si mateixos.

Tota aquesta amalgama d'agents que conformen la societat civil «tenen, o poden tenir teòricament, uns efectes d'incrementar el capital social i incrementar el compromís cívic» de les pròpies comunitats.²

D'una anàlisi més àmplia de la literatura de referència es podria dir que el conjunt d'organitzacions que conformen la societat civil generen uns

efectes de millora en la societat molt amples. En concret aquests efectes positius es poden resumir en cinc grans tipus:³ increment de la justícia i igualtat social; foment de la cohesió i inclusió social; potenciació de la participació ciutadana; generació de valors col·lectius; i detecció de problemes socials de manera prematura.

A tall d'exemple, podríem fixar-nos en una entitat comunitària de barri focalitzada sobretot en activitats de lleure diàries per a infants i adolescents. Posem per cas l'Associació Educativa Ítaca de l'Hospitalet de Llobregat. Aquesta entitat impacta positivament en les cinc esferes que hem esmentat. Per una banda està ajudant a igualar les oportunitats dels joves del barri, ja que fa reforç escolar a infants amb famílies desestructurades que tenen notables problemes a l'escola. D'altra banda, també fomenten la cohesió i inclusió social al barri, ja que les seves activitats es constitueixen com un punt de trobada de comunitats i realitats molt diverses del barri. A més a més, l'entitat fa una funció de connectar tant els joves com els seus familiars en l'entramat

Societies: Between welfare regimes and service markets».

2 GRASA, «Les ONG i el repte de la governació: La societat civil, les ONG i la seva relació amb l'estat».

3 Elaboració pròpia a partir dels estudis: SUBIRATS, *Ciudadanía e Inclusión Social: El Tercer Sector y las políticas públicas de acción social; Anuari del Tercer Sector Social de Catalunya*; i PAINE i HOWLETT, *Volunteering Works: Volunteering and social policy*.

Els moviments socials han estat clau per al desenvolupament de noves idees i valors, així com uns actors determinants per a processos de canvis culturals, socials i polítics

social, associatiu i institucional de la ciutat, conformant-se com un espai de participació ciutadana. L'entitat també és un actor clau per a la generació de valors col·lectius al barri, i treballa de manera coordinada amb serveis socials i les escoles del barri a l'hora de detectar problemàtiques i necessitats socials dels joves de manera prematura. Després d'aquesta explicació ens podríem preguntar: com seria el barri sense aquesta entitat?

Avaluar l'impacte real de la societat civil de manera quantitativa és un repte en el que molts investigadors estan treballant des de fa temps. A nivell general es poden destacar múltiples estudis ROI⁴ que intenten monetaritzar els beneficis que la societat civil genera en funció de cada unitat monetària que es gasta. Un dels estudis més destacables és el que es va aplicar amb la metodologia VIVA⁵ elaborada per Katharine Gaskin al Regne Unit.⁶ Segons els càlculs elaborats el 1999 per a una mostra d'entitats de voluntariat molt diverses, per cada lliura invertida en organitzacions de voluntariat s'obtenia un benefici social d'entre tres i vuit lliures.

Per posar un exemple més entenedor, això voldria dir que en el cas d'una associació que per exemple es dediqui a cuidar de persones grans que s'han quedat sense ningú al seu càrrec, per cada euro que se'n gasta en realitat se n'està generant entre tres i vuit en la comunitat. Per què? Doncs perquè l'entitat potser té una despesa que es limita a un dinamitzador de voluntariat i un treballador, mentre que els beneficis que aporta a la comunitat són molt més elevats. Per exemple, la persona gran patirà menys malalties mentals gràcies a l'entitat, quan un voluntari vagi a veure la persona gran a casa detectarà situacions de risc de manera prematura, i el mateix voluntari que li fa l'acompanyament adquirirà una sèrie d'habilitats i competències que no adquiriria sense l'existència d'aquesta entitat.

Aquests resultats monetaritzats, però, cal agafar-los amb una mica de distància, ja que les organitzacions de la societat civil són tan heterogènies, que aquest efecte multiplicador pot arribar a ser molt diferent en cada cas, arribant a la possibilitat de donar resultats negatius en el cas d'alguna entitat.

finalitat d'aquest tipus de moviments. Una de les principals diferències entre les organitzacions —formals o no formals— de la societat civil és que n'hi ha unes que es focalitzen en incidir en política i determinar-ne l'agenda i d'altres que se centren més a la prestació de serveis.⁷ Tot i que no existeixen dos únics tipus d'organització purs, sinó que cada organització prioritza en diferent grau aquestes dues finalitats, sí que es pot dir que els moviments socials es caracteritzen perquè la seva prioritat se centra en la incidència política: la defensa d'una causa o conjunt de causes que tenen per objectiu generar determinats canvis en el sistema.

Donatella della Porta (1956) i Mario Diani (1957),⁸ dos dels autors que més s'han dedicat a l'estudi dels moviments socials, expliquen que al llarg de les últimes dècades els moviments socials han estat uns elements clau per al desenvolupament de noves idees i valors, així com uns actors determinants per a processos de canvi tant a nivell cultural, com social i polític. Els moviments socials sovint se solen presentar més com a processos que no pas com a un seguit d'organitzacions concretes i definides.

4 Return On Investment.

5 Volunteer Investment and Value Audit.

6 GASKIN, «Valuing volunteers in Europe: a comparative study of the Volunteer Investment and Value Audit».

Els moviments socials

La primera aproximació a aquest àmbit el podem fer tot fixant-nos en la

7 LAHUSEN, «European Integration and Civil Societies: Between welfare regimes and service markets».

8 DELLA PORTA i DIANI, *Los movimientos sociales*.

» Els moviments socials tenen la funció de vigilar governs i empreses, i d'alertar en els moments en què aquests estan desenvolupant activitats que afecten negativament l'interès comú

En aquest sentit, generalment es presenten tres cicles o onades dels moviments socials: maig del 68 —pacifisme, feminisme, ecologisme...; mobilitzacions altermundistes iniciades a Seattle el 1999 en contra del model neoliberal de globalització; i protestes derivades de la crisi econòmica i de sistemes polítics en crisi, com l'anomenada primavera àrab, el 15M o *Occupy Wall Street*.

A Catalunya els moviments socials han tingut una presència molt activa en els darrers anys, sobretot a causa de la sensació de col·lapse del sistema institucional democràtic representatiu, de la crisi econòmica, i de la percepció d'involució nacional en la relació Catalunya-Espanya. En aquest cas val la pena destacar la mobilització dels indignats del 15M, la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, o l'Assemblea Nacional Catalana.

D'acord amb el que s'ha explicat, doncs, els moviments socials aporten efectes positius a la nostra societat. Per destacar-ne alguns, podríem dir que per exemple són capaços de determinar l'agenda política tot fent d'organitzacions *watchdog* —«gos guardià», si ho traduïm directament de l'anglès. És a dir, que els moviments socials tenen una funció de vigilar l'actuació de governs i empreses, i d'alertar en els moments en què aquests agents estan desenvolupant activitats que afecten

negativament l'interès comú. Una altra funció important dels moviments socials és el de vehicular la participació ciutadana. No només vehiculen peticions o necessitats de la població, sinó que a més actuen com a escola de ciutadania: formen la població en els drets ciutadans i socials, fomenten el seu esperit crític, i ensenyen com organitzar-se per participar i incidir políticament.

El Tercer Sector Social

A Catalunya l'anomenat tercer sector social s'autodefineix com aquell que està conformat per tres tipus d'organitzacions formals: les associacions i fundacions, les cooperatives d'iniciativa social sense afany de lucre i les empreses d'inserció social.⁹ Es tracta d'organitzacions que es dediquen principalment a donar resposta a necessitats socials de la ciutadania, una resposta que majoritàriament es vehicula a través de serveis, i en base a recursos econòmics i del voluntariat.

Històricament, el finançament d'aquestes organitzacions a Catalunya havia estat principalment privat, ja que el sector públic era raquític i no donava resposta a les necessitats socials. Ac-

tualment, la majoria d'organitzacions tenen un alt percentatge de pressupost públic, tot i que moltes mantenen alts percentatges de finançament privat a través de diverses vies —campanyes de captació de finançament, socis, donants, venda de productes o serveis...

Per fer-nos una idea general, actualment a Catalunya gairebé hi ha 7.000 organitzacions dirigides a donar resposta a necessitats de col·lectius com la gent gran, dones, infants, joves, persones amb malalties i discapacitats, persones drogodependents, persones immigrades, persones en situació de pobresa i exclusió o persones amb malalties mentals.

Segons càlculs de l'Anuari del Tercer Sector Social el 2013 el sector representava el 2,8% del PIB català, existien 6.800 organitzacions, ocupava 102.000 treballadors, disposava de 300.000 voluntaris i tenia un total de 2.130.000 persones destinatàries.¹⁰ Tenint en compte que tres anys abans, el 2007, hi havia 7.500 organitzacions amb 1.700.000 persones destinatàries, queda clar l'evolució seguida pel sector a causa de la crisi econòmica: els recursos s'han reduït, moltes entitats han desaparegut o s'han fusionat, i ha augmentat el nombre de persones que

9 Anuari del Tercer Sector Social de Catalunya 2009.

10 Anuari del Tercer Sector Social de Catalunya 2013.

No només vehiculen peticions o necessitats de la població, sinó que a més, els moviments socials actuen com a escola de ciutadania

Taula 01

Dimensió econòmica del tercer sector a Catalunya, Estat espanyol i el Regne Unit

	Milions d'euros	% PIB
Regne Unit (2005)	144.426	8,0%
Estat espanyol (2008)	15.519	1,7%
Catalunya (2008)	550	2,8%

tercer sector a Catalunya s'ha desenvolupat sobretot gràcies a les externalitzacions de serveis públics. Només entre el 2002 i el 2006 la compra de serveis socials i comunitaris per part de la Generalitat de Catalunya es va incrementar en un 128% —veure taula 2. Aquesta evolució ha portat elements positius i negatius. Per una banda el sector públic ha aconseguit guanyar eficiència i flexibilitat a través d'unes organitzacions que, a diferència de les empreses mercantils, tenen un gran sentit de servei públic, defensa del bé comú i equitat social. A més s'ha apoderat d'unes organitzacions que ja històricament oferien serveis a la població mobilitzant finançament privat —via donacions, aportacions, socis...— que fins i tot estan arribant a

es beneficien dels seus serveis. A més si ens fixem en el país europeu on segurament està més desenvolupat el tercer sector —el Regne Unit— podem comprovar que les seves dimensions són molt superiors: representa un 8% del PIB. Malgrat això, el Principat disposa d'unes estructures del tercer sector molt desenvolupades i professionalitzades, amb entitats de primer nivell —les que intervenen directament— però també amb organitzacions de segon nivell —federacions que agrupen entitats— i de tercer nivell —confederacions que agrupen federacions.

Durant la dècada de 1990 el tercer sector es va expandir fortament en el món occidental, i molt especialment en els països anglosaxons. Segons Jeremy Kendall aquesta «moda» del tercer sector vindria donada pel desencís de la ciutadania envers les solucions de mercat i envers els sistemes democràtics representatius occidentals.¹¹ Davant d'aquest desencís, el tercer sector és vist com un àmbit que genera confiança, civisme, capital social i participació en la vida pública i comunitària.

El que és cert és que durant els anys 1990 molts estats occidentals es troben amb un doble problema: tenen

falles importants d'eficiència, eficàcia, rigidesa i equitat en els serveis públics ja existents i a la vegada la ciutadania demana una expansió dels serveis públics, en gran part perquè han sorgit noves necessitats socials.¹² Un bon exemple d'aquestes noves necessitats socials són la gent gran: l'esperança de vida ha crescut molt i d'aquí en deriven noves necessitats. Davant d'aquesta situació l'única manera d'expandir els serveis públics és o bé fer-los més eficients amb una reforma estructural de la funció pública, o bé apujant els impostos. Davant d'aquest dilema s'opta per una solució intermèdia: guanyar eficiència en els serveis públics però no fent una reforma estructural de l'administració pública, sinó externalitzant serveis a agents privats. En aquell moment els serveis també es podrien haver externalitzat a empreses privades amb ànim de lucre, però ideològicament era molt difícil d'explicar fins i tot per a molts governs de dretes. Per aquesta raó el gran beneficiari d'aquesta onada externalitzadora va ser l'anomenat tercer sector.¹³

Durant els últims vint anys, doncs, el

11 KENDALL i KNAPP, «The third sector and welfare State modernisation: inputs, activities and comparative performance».

12 KENDALL i KNAPP, «The third sector and welfare State modernisation: inputs, activities and comparative performance».

13 KENDALL i KNAPP, «The third sector and welfare State modernisation: inputs, activities and comparative performance».

»» Durant els últims vint anys el tercer sector a Catalunya s'ha desenvolupat sobretot gràcies a les externalitzacions de serveis públics

Taula 02

Recursos públics del pressupost de la Generalitat dirigits al tercer sector segons anys i tipus de partides

	2002 (Milers d'euros)	2006 (Milers d'euros)	Increment (%)
Total pressupost destinat al tercer sector	609.660	745.504	22%
Compra de serveis, en general, al tercer sector	192.848	225.419	17%
Compra de serveis socials i comunitaris al tercer sector	83.877	192.014	129%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Pla de suport del Tercer Sector

consolidar-se com a estructures que exporten serveis a altres països. Un altre dels possibles efectes positius és que les entitats del tercer sector s'han consolidat com un agent amb coneixement especialitzat sobre les necessitats socials a l'hora de definir noves polítiques.

Com a elements negatius, el primer i més clar és una important pèrdua d'interdependència d'algunes organitzacions del tercer sector. Se suposa que l'ideal és que les entitats mantinguin un equilibri pressupostari entre els recursos provinents de fons públics i aquells aconseguits per captació de finançament privat. No obstant, moltes entitats tenen una excessiva dependència de les administracions públiques, la

qual cosa dificulta la funció d'incidència política que també es marquen aquestes organitzacions. Per exemple, si una entitat que es dedica a prestar serveis a persones discapacitades té un pressupost que depèn en un 80% del finançament públic, tindrà moltes dificultats per denunciar males polítiques o males praxis de l'administració pública. Un altre element força negatiu a destacar és el perillós aplaçament de la reforma de la funció pública. És a dir, l'administració pública té importants problemes d'eficiència, eficàcia i flexibilitat. Fins ara en lloc de solucionar el problema de base —una funció pública que no respon a les necessitats del context— ha optat per una solució no definitiva: l'externalització.

L'associacionisme i el voluntariat

Es tracta d'organitzacions sense ànim de lucre que funcionen bàsicament gràcies al voluntariat, i que a diferència del tercer sector no únicament estan centrades a oferir serveis que responen a necessitats directes de la ciutadania. L'associacionisme i el voluntariat té molt més a veure amb entitats que fan activitats que no tenen per què respondre a necessitats socials de la població. En aquest sentit dins d'aquest àmbit podríem trobar associacions de cultura popular, ateneus, associacions de veïns o entitats ecologistes.

A Catalunya el voluntariat té una presència important. Segons dades de 2009 a Catalunya hi ha al voltant d'un 12,8% de la població que ha realitzat tasques de voluntariat en l'últim mes.¹⁴ Un indicador aproximat per a l'Estat espanyol és la dada de participació activa, que mesura activitats d'un abast més ampli, i que se situava el 2006 en el 18%.¹⁵ Les dues dades no són comparables, però sí que podríem dir que indiquen una situació similar en ambdós països. Si ens fixem en canvi en el Regne Unit, les persones que afirmen que han realitzat tasques de voluntariat en l'últim mes ascendeix fins al 25%,

¹⁴ Enquesta de l'ús del temps.

¹⁵ Eurostat, 2006.

Moltes entitats tenen una excessiva dependència de les administracions, la qual cosa dificulta la funció d'incidència política que també es marquen aquestes organitzacions

el doble que a Catalunya.¹⁶ Evidentment el Regne Unit és un dels països amb més presència de voluntariat a nivell europeu, però les dades sí que ens indiquen que si hi ha voluntat política de fomentar el voluntariat, encara hi ha camí per recórrer i millorar.

En l'àmbit de l'associacionisme i el voluntariat Catalunya ha anat configurant en les últimes tres dècades un model singular i diferenciat respecte d'altres països. Aquest model bàsicament s'assenta en un principi: els voluntaris sempre estan lligats a una entitat sense afany de lucre, i mai estan lligats a una administració pública o a una empresa. Es tracta d'un principi que fins ara no ha estat recollit per cap llei però que la societat respecta. Aquest mateix model valora la diversitat i heterogeneïtat de les entitats, i per aquest motiu concep una classificació oberta i àmplia. Els grans àmbits són l'ambiental, el comunitari, el cultural, l'internacional i el social.

La societat civil: un espai clau amb qui col·laborar a l'hora de governar

El paper de la societat civil en l'esfera pública no ha parat d'augmentar en els últims anys. I com hem vist, ho ha fet

en múltiples funcions: ja sigui per incidir en l'agenda pública, per fomentar la participació ciutadana o per ser un bon aliat en l'externalització de serveis públics.

Tal i com explica Bart Cammaerts (1969) els estats nació ja no són els únics actors en l'esfera internacional, ja que la societat civil —de la mateixa manera que el mercat— ha anat incrementant la seva presència com a actors actius en els processos de governança mundial.¹⁷ Un procés que ha passat de la mateixa manera en les esferes nacionals i locals. Segons el mateix autor l'increment de la presència de la societat civil en la governança ha anat molt lligat a la crisi de legitimitació d'institucions internacionals i de la crisi dels estats liberals de democràcia representativa. A més crisi de legitimitació dels estats nació, més han entrat de manera activa els diferents actors de la societat civil. De fet, han estat els mateixos estats que han necessitat d'aquestes organitzacions amb l'objectiu de dotar-se de més legitimitat. Aquesta, doncs, seria una de les principals raons a nivell global per la qual les diferents institucions públiques necessiten col·laborar amb la societat civil.

Però més enllà d'aquesta raó general, basada en un punt feble de les actuals institucions democràtiques, quins són els beneficis concrets que aporta aquesta col·laboració? D'acord amb l'evidència científica fins avui generada podem establir quatre grans beneficis sistèmics:

- a) **Transparència i rendició de comptes:** incideix políticament i actua com a *watchdog* tant de les institucions públiques com de les empreses privades. Les obliga doncs a rendir comptes, a ser transparents, i a respectar l'interès i el bé comú.
- b) **Generació de capital social:** genera xarxes, normes, valors, hàbits i coneixement perquè la gent participi, tingui confiança entre si, i pugui actuar conjuntament per objectius comuns.
- c) **Generació de benestar social:** és un potent àmbit de generació de benestar social, ja sigui generant cohesió social, treballant per la igualtat social, o bé focalitzant-se a detectar necessitats socials i donar-hi resposta de manera efectiva.
- d) **Externalització especialitzada i eficient:** en concret el tercer sector es configura com un agent externalitzador que és capaç d'oferir serveis públics de manera més eficient i flexible i que a més a més té una orien-

17 CAMMAERTS, «Civil Society participation in multistakeholder processes: in between realism and utopia».

16 Citizenship survey, 2009.

» La societat civil ha anat incrementant la seva presència en la governança mundial a partir de la crisi de legitimitat de les institucions internacionals i de les democràcies representatives

tació cap al bé comú i de servei públic, a diferència dels agents privats.

Reptes

Des de les institucions públiques actualment es desenvolupen quatre tipus de polítiques en relació a la societat civil: dotar de marc legal al conjunt d'organitzacions; incorporar aquests agents en els processos de presa de decisions; les polítiques pures de promoció i foment de la societat civil —en podria ser un exemple una campanya de foment del voluntariat—; i l'externalització de serveis a través del tercer sector.

Tenint en compte el tipus de polítiques que es desenvolupen envers la societat civil, la panoràmica realitzada sobre la societat civil i l'actual relació existent amb les institucions públiques, podem resumir en sis punts els reptes de futur que es presenten en el cas de Catalunya.

a) Del monopoli de l'estat als lideratges compartits: un dels primers elements a subratllar és que un governant, en l'actualitat, no pot negar-se a col·laborar amb la societat civil, ja que fer-ho seria negar la realitat d'un context en què el paper de la societat civil és molt important per

a amplis sectors de la població. La legitimitat i la resposta a les necessitats no només es dona des de les institucions públiques, ara la societat civil organitzada té un paper molt important. Les diferents institucions públiques i tots els seus organismes han d'anar adaptant-se a aquest paradigma, un requeriment que en alguns casos necessita l'adquisició d'una nova cultura organitzativa, passant d'una lògica jeràrquica i de comandament, a una lògica de governança compartida, en què cal generar diàleg, col·laboració i consensos per aconseguir resoldre els problemes de l'esfera pública.

- b) No confondre governança compartida amb xarxa clientelar: la governança compartida pot arribar a confondre's amb la creació d'una xarxa clientelar. És important tenir en compte que per tal que la societat civil continuï aportant valor a la societat s'ha de garantir el seu principi d'independència. Si generem relacions de dependència entre una institució pública —o un partit— i una organització social, estarem fent que aquella organització deixi de formar part de la societat civil per passar a ser simplement un subordinat del governant.
- c) Clarificació del model i dels rols: en quina situació real ens trobem en

cadascuna de les polítiques? Cap a quin model es vol avançar? I com anirem fins a l'assoliment d'aquest model? Es tracta d'una reflexió que moltes instàncies públiques podrien fer i que els aportaria un clar avantatge estratègic. Sobretot és important focalitzar quina és la necessitat real de la ciutadania, com s'està donant resposta des dels diferents actors —estat, mercat, societat civil, família i entorn—, com seria la resposta ideal a aquesta necessitat, i com cal procedir per aproximar-se a aquest ideal.

- d) No ocupar l'espai de la societat civil: quan el model i els rols no estan ben determinats, de vegades succeeix el que explica Rafael Grasa (1953), que «a casa nostra el príncep ha tingut tendència a envair constantment el territori del ciutadà».¹⁸ Es tractaria de no ocupar un espai que per naturalesa correspon a la societat civil o que ja està sent ocupat per la societat civil. És allò de no voler impulsar una escola de música a nivell municipal si és que aquesta escola de música ja existeix i amb qualitat a nivell de societat civil.
- e) Cal confiança, però no cegament: el

¹⁸ GRASA, «Les ONG i el repte de la governació: La societat civil, les ONG i la seva relació amb l'estat».

conjunt de la societat civil aporta importants beneficis a la societat i el tercer sector és un molt bon agent externalitzador. Això serveix quan parlem generalitzant. Ara bé, hem de tenir molt present que la societat civil és molt heterogènia i que no tots els agents seran «bons». Tal i com diu Grasa, «els grups neonazis també formen part de la societat civil».¹⁹ Ens podem trobar diferents casos en què una organització social no mereixi la confiança del governant públic. Per exemple: quan defensin causes ideològiques que no coincideixen amb la visió de país que tenim o quan defensin interessos particulars o corporativistes que no coincideixen amb el bé comú.

- f) Millora de la gestió de les externalitzacions: com ja s'ha dit, l'externalització cap al tercer sector aporta eficiència, eficàcia, especialització i flexibilitat als serveis socials. Ara bé, no es pot confiar cegament en què totes les organitzacions del tercer sector aportaran aquests valors. L'administració pública ha de tenir molt clar què vol externalitzar, per què ho vol fer, i un cop decidit, fer un bon seguiment de l'externalització.

No oblidem que aquestes operacions no impliquen una privatització del servei perquè de fet, la titularitat del servei majoritàriament continua sent pública. A Catalunya —i a la resta de països occidentals— la progressiva externalització cap al tercer sector s'ha fet sovint entre el disseny i l'accidentalitat,²⁰ fet que constitueix un important punt feble de gestió pública. ◀

---

19 GRASA, «Les ONG i el repte de la governació: La societat civil, les ONG i la seva relació amb l'estat».

---

20 KENDALL i KNAPP, «The third sector and welfare State modernisation: inputs, activities and comparative performance».

MÉS INFORMACIÓ

Anuari del Tercer Sector Social de Catalunya [en línia]. Barcelona: Observatori del Tercer Sector – Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Disponible a: <www.anuaritercersectorsocial.cat>.

CAMMAERTS, Bart. «Civil Society participation in multistakeholder processes: in between realism and utopia» [en línia]. *LSE Research online*. Londres: LSE, 2009. Disponible a: <www.lse.ac.uk>.

DELLA PORTA, Donatella i DIANI, Mario. *Los movimientos sociales*. Madrid: CIS – Universidad Complutense de Madrid, 2011.

El Valor afegit del Tercer Sector en la prestació de serveis públics. Guia pràctica de clàusules socials en la contractació pública de serveis socials i d'atenció a les persones [en línia]. Barcelona: Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, 2009. Disponible a: <www.xarxanet.org>.

Enquesta de l'ús del temps. Barcelona: IDESCAT, 2010.

GASKIN, Katharine. «Valuing volunteers in Europe: a comparative study of the Volunteer Investment and Value Audit» [en línia]. A *Voluntary Action*, vol. 1, núm. 4, ps. 35-49, 1999. Disponible a: <www.ivr.org.uk>.

GRASA, Rafael. «Les ONG i el repte de la governació: La societat civil, les ONG i la seva relació amb l'estat». A *Idees*, núm. 10, 2001.

KENDALL, Jeremy i KNAPP, Martin. «The third sector and welfare State modernisation: inputs, activities and comparative performance» [en línia].

Civil Society Working Paper series, 14. Londres: Centre for Civil Society - LSE, 2000. Disponible a: <www.lse.ac.uk>.

LAHUSEN, Christian. «European Integration and Civil Societies: Between welfare regimes and service markets». A BACH, Maurizio, LAHUSEN, Christian i VOBRUBA, Georg (eds.). *Europe in Motion. Social Dynamics and Political Institutions in an Enlarging Europe*. Berlín: Sigma, 2006.

MATEOS, Oscar. «Una xarxa global de moviments socials? Una aproximació al cicle de protestes 2011-2013» [en línia]. A *Educació social: Revista d'Intervenció Socioeducativa*, núm. 55, ps. 11-32, 2013. Disponible a: <www.raco.cat>.

PAINE, Angela E. i HOWLETT, Steven. *Volunteering Works: Volunteering and social policy* [en línia]. Londres: Institute for Volunteering Research and Volunteering England, 2007. Disponible a: <www.ivr.org.uk>.

Pla de suport al Tercer Sector [en línia]. Barcelona: Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya – Generalitat de Catalunya, 2012. Disponible a: <www.gencat.cat>.

RAMIÓ, Carles, SALVADOR, Miquel i GARCIA, Oriol. *Els determinants i la gestió de l'externalització a Catalunya* [en línia]. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2007. Disponible a: <www.eapc.gencat.cat>.

SALOMON, Lester i ANHEIER, Helmut. «Toward an understanding of an International non profit sector. The Johns Hopkins Comparative. Non Profit Project» [en línia]. A *Non profit Management and Leadership*, vol. 2, núm. 3, p. 311-324, 1992. Disponible a: <www.onlinelibrary.wiley.com>.

SUBIRATS, Joan. *Ciudadanía e Inclusión Social: El Tercer Sector y las políticas públicas de acción social*. Barcelona: Fundación Esplai, 2010.

VILÀ, Antoni. «Sorgiment dels serveis socials a l'Estat espanyol». A PELEGRÍ, Xavier (ed.). *Els serveis socials a Catalunya. Aportacions per al seu estudi*. Lleida – Tarragona: UdL – URV, 2011.

ENLLAÇOS

Xarxa associativa i del voluntariat de Catalunya
www.xarxanet.org

Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya
www.tercersector.cat

**TURISME I IDENTITAT
A LES CIUTATS EUROPEES**
ANÀLISI DE SOTILS CANVIS

**L'AMPLIACIÓ INTERNA
DE LA UNIÓ EUROPEA**
ANÀLISI DE LES CONSEQÜÈNCIES JURÍDICO-POLÍTIQUES
PER A LA UNIÓ EUROPEA EN CAS DE SECESSIÓ
O DE DISSOLUCIÓ D'UN ESTAT MIEMBRE

**INTERNACIONALISME
VERSUS
GLOBALISME**

**QUALITAT DEMOCRÀTICA
PER A UN NOU ESTAT**
JANME LÓPEZ (director)
JOSEP MARIA VILAJOSANA

**DIMENSIÓ DELS ESTATS
I COMPORTAMENT ECONÒMIC
A LA UNIÓ EUROPEA**

ESTUDIS POLÍTICS

FUNDACIÓ JOSEP IRLA

 Centre
Maurits
Coppieters